

Voorhuwelijks samenwonen: een vergelijking tussen intacte en niet-intacte huwelijken in Vlaanderen

Inge Pasteels¹, Martine Corijn², Dimitri Mortelmans¹

¹ Universiteit Antwerpen, ² Studiedienst van de Vlaamse Regering

Abstract

In deze bijdrage wordt voorhuwelijks samenwonen vergeleken voor intacte en niet-intacte eerste huwelijken gesloten tussen 1986 en 2005 in Vlaanderen. De gegevens zijn afkomstig van het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen". De resultaten tonen aan dat voorhuwelijks samenwonen in Vlaanderen evolueerde van een uitzonderlijke naar een bijna veralgemeende leefvorm die bijna twee jaar duurt. Een vergelijking tussen intacte en niet-intacte huwelijken in Vlaanderen leert ons dat premaritaal ongehuwd samenwonen weinig verschilt voor beide types van huwelijken wat vormkenmerken betreft. Enkel de leeftijd bij de vrouw op moment van de start van het samenwonen met de partner is lager voor de niet-intacte dan voor de intacte huwelijken. De duur van het samenwonen, de mogelijkheid om de samenwoonrelatie te formaliseren via een contract, een kind krijgen of verwachten tijdens de samenwoonperiode en de motieven waarmee het samenwonen omgezet worden in een huwelijk verschillen niet naargelang de uitkomst van het huwelijk. Premaritaal ongehuwd samenwonenden zijn in Vlaanderen een minder selectieve groep geworden, toch blijven ze zich inzake een aantal aspecten onderscheiden van volwassenen die niet samenwonen vóór hun eerste huwelijk. De ervaring van een ouderlijke scheiding verhoogt nog steeds de voorkeur om het huwelijk te laten voorafgaan door een periode van premaritale cohabitatie terwijl zichzelf als gelovig beschouwen de keuze voor voorhuwelijks samenwonen minder aantrekkelijk maakt.

1 INLEIDING

In Europa kwam ongehuwd samenwonen vóór het huwelijk voor het eerst op vanaf de jaren '70. Deze trend waarbij jongvolwassenen ongehuwd samenwonen als voorloper of testfase van, of zelfs als alternatief voor een huwelijk, veralgemeende nadien meer en meer. De snelheid waarmee deze evolutie plaatsvond in Europa verschilde naargelang het land (Kieran, 2004). Waar ongehuwd samenwonen vóór het eerste huwelijk in Vlaanderen in de

jaren '70 en zelfs in de jaren '80 eerder uitzonderlijk was, won de keuze voor een periode van ongehuwd samenwonen voorafgaand aan het eerste huwelijk aan populariteit in de jaren '90 (Corijn, 2004). Pasteels & Mortelmans (2011) berekenden dat het voorhuwelijks samenwonen in het eerste huwelijk gestart tussen 1971 en 2008 van minder dan 10% naar meer dan 80% steeg. Voor de jongste generaties is een huwelijk aangaan zonder vooraf ongehuwd samen te wonen de uitzondering geworden, terwijl dit voor de oudste generaties de regel was.

In deze bijdrage zoomen we in op de periode van ongehuwd samenwonen die aan een eerste huwelijk voorafgaat. Geïnspireerd door de literatuur die de samenhang tussen premaritale cohabitatie en echtscheidingskansen beschrijft (Axinn & Thornton, 1992; Kamp Dush et al., 2003), vergelijken we voor intacte en niet-intacte huwelijken vooreerst een aantal kenmerken van de premaritale samenwoonperiode zelf, die we dan ervaringskenmerken noemen. Daarna bestuderen we enkele selectiekenmerken, waarmee we dan eigenschappen bedoelen die de personen die kiezen voor deze samenlevingsvorm alvorens te huwen, mogelijk typeren. Vooraleer deze vergelijking aan te vatten situeren we deze specifieke premaritale variant in twee typologieën van ongehuwd samenwonen.

2 ONGEHUWD SAMENWONEN

De toename van het ongehuwd samenwonen

leidde tot onderzoek omtrent de betekenis van de groeiende heterogeniteit binnen deze leefvorm (Bianchi & Casper, 2000; Heuveline & Timberlake, 2004; Kiernan, 2004; Manning, 1993; Perelli-Harris, 2009; Raley 2001; Rindfuss & Vandenheuvel, 1990; Smock, 2000; Sobotka & Toulemon, 2008).

Heuveline & Timberlake (2004) integreren in hun typologie van het ongehuwd samenwonen naast het voorkomen en de duurtijd van het ongehuwd samenwonen, ook informatie over het krijgen van kinderen. Ze onderscheiden zes ideaaltypes die ze als volgt omschrijven. Vooreerst stellen ze dat samenwonen een marginaal verschijnsel blijft in landen waar culturele weerstand en zelfs institutionele bestraffing aanhouden. Het voorkomen van het ongehuwd samenwonen is gering, de duurtijd is kort en kinderen komen er nauwelijks in deze voorhuwelijkse periode. Ten tweede is er het ongehuwd samenwonen als voorbode van het huwelijk. Stijgende echt-

Over het onderzoek Scheiding in Vlaanderen (SIV)

SIV-data zijn afkomstig van het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen". In dit onderzoek werd via een interview informatie verzameld bij beide partners van eerste huwelijken die afgesloten zijn tussen 1971 en 2008 en intussen al dan niet ontbonden zijn. Ook een kind, een ouder en een eventuele nieuwe partner van deze personen werden indien mogelijk bevestigd. Zij kregen een schriftelijke vragenlijst of websurvey aangeboden. De gegevens zijn verzameld in de periode van september 2009 tot december 2010.

12110 van alle 26376 gecontacteerde personen konden bevestigd worden wat een totale respons van 46% oplevert voor deze multi-actorstudie over huwelijk en echtscheiding. Gedetailleerde informatie over dit onderzoek en deze dataverzameling vindt u op www.scheidinginvlaanderen.be en in het boek: Mortelmans Dimitri, Pasteels Inge, Bracke Piet, Matthijs Koen, Van Bavel Jan, Van Peer Christine (2011) *Scheiding in Vlaanderen*. ISBN 978-90-334-8586-2 - Leuven: Acco, 355 p.

scheidingscijfers noodzaken een testperiode van ongehuwd samenwonen. In dit ideaaltype wordt het krijgen van kinderen niet institutioneel ondersteund, waardoor de duurtijd van het ongehuwd samenwonen kort blijft en de overgang naar het huwelijk gemaakt wordt vooraleer er kinderen komen. Een derde ideaaltype wordt als een fase in het huwelijksproces benoemd. Het derde type verschilt van het tweede type omdat er wordt gehuwd kort na de geboorte van een eerste kind. Een vierde ideaaltype is het ongehuwd samenwonen als alternatief voor het alleen zijn en typeert vooral jongvolwassenen die zich te jong voelen om een gezin te stichten en het ongehuwd samenwonen verkiezen boven alleen wonen, zonder de intentie te hebben om te huwen. Deze relaties zijn vaak van kortere duur en worden beëindigd alvorens er van een huwelijk sprake is. Een vijfde ideaaltype is het ongehuwd samenwonen als alternatief voor het huwelijk. Hierbij gaat het om het ongehuwd samenwonen en het krijgen van kinderen zonder te huwen. Voor deze vorm van ongehuwd samenwonen zal eerst op basis van individuele kenmerken worden gekozen, maar naarmate het beleid het hebben van kinderen buiten de huwelijkscontext meer ondersteunt en dit laatste ook cultureel aanvaard wordt, vindt deze vorm meer en meer ingang. Ongehuwde samenwonenrelaties van dit vijfde type duren langer dan de voorafgaande types. Ten slotte is er het ongehuwd samenwonen dat niet te onderscheiden is van het huwelijk en waarbij ongehuwd samenwonen of huwen een pragmatische keuze wordt veeleer dan een keuze voor een alternatieve in plaats van een traditionele leefvorm.

Een empirische toetsing door Heuveline & Timberlake van de typologie op basis van de

Family and Fertility Survey-data uit het begin van de jaren '90 leert dat ongehuwd samenwonen in Vlaanderen weinig voorkomt binnen een Europees perspectief. Slechts 27% vrouwen had op de leeftijd van 37 jaar al minstens één keer ongehuwd samengewoond, terwijl buurland Frankrijk koploper was met meer dan 80%. Op basis van drie andere indicatoren nl. de mediane duurtijd die 2,39 jaar bedraagt, de hoge proportie ongehuwde samenwonenrelaties die omgezet worden in een huwelijk (76%) en het lage percentage ongehuwde samenwonenrelaties waarin kinderen voorkomen (4%) behoorde Vlaanderen destijds tot de groep van landen waar ongehuwd samenwonen het ideaaltype 2 benaderde en dus vooral een voorloper van het huwelijk was (Heuveline & Timberlake, 2004).

Door de snelle ontwikkelingen van het ongehuwd samenwonen herwerken Perrelli-Harris et al. (2009) een typologie van deze leefvorm door het tijdstip van de komst van kinderen mee in rekening te brengen. Ongehuwd samenwonen vóór het huwelijk is in Europa immers steeds vaker een context geworden waarin kinderen worden geboren. De auteurs onderscheiden 5 types van patronen en illustreren welk type in welk land rond de eeuwwisseling primeert. België is echter niet opgenomen in deze resultaten.

Eveneens recent is het werk van Hiekel et al. (2012) omtrent de betekenis van ongehuwd samenwonen in Europa. Ook zij toetst de voornoemde typologieën door ongehuwd samenwonen als alternatief voor het huwelijk respectievelijk als voorloper van het huwelijk empirisch te exploreren voor verschillende landen aan de hand van de surveydata uit het Generations and Gender Programme. Ze

komt tot de bevinding dat de betekenis van ongehuwd samenwonen verschillend is doorheen Europa, maar ook in deze studie is België niet opgenomen.

Een andere focus op een gewijzigde betekenis van ongehuwd samenwonen vinden we terug in de literatuur inzake geboorten bij ongehuwde moeders. We weten dat in ons land pas zeer recent de komst van kinderen binnen de context van een ongehuwd samenwonen sterk is toegenomen. Tot 2000 behoorde België binnen een Europese context tot de landen waar geboortes bij ongehuwd samenwonende moeders zeer uitzonderlijk was (Kieran, 2004; Sobotka & Toulemon, 2008). Billari & Liefbroer (2010) illustreren de snel wijzigende positie van België: het aandeel ongehuwd samenwonende moeders bij de geboorte van hun eerste kind steeg van 12% (moeders geboren in de jaren '60) naar 36% (moeders geboren in de jaren '70). Officiële registratiecijfers voor alle geboorten drukken op een andere wijze de snelheid van de voortschrijdende verandering in het Vlaamse Gewest uit. In 1998 waren 8% van alle geboorten bij ongehuwd samenwonende paren; in 2008 waren er dat 33%. (Corijn, 2010).

3 DATA EN METHODOLOGIE

Om het premaritaal samenwonen bij intacte en niet-intacte eerste huwelijken in Vlaanderen te vergelijken gebruiken we de data uit het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen" (SiV). In deze studie werden eerste huwelijken die gesloten waren in de periode 1971 tot 2008 en die op het moment van de steekproeftrekking in 2009 al dan niet ontbonden waren, geselecteerd. Deze eerste huwelijken,

waarmee we huwelijken bedoelen van twee nooit-gehuwde partners, worden verder referentiehewelijken genoemd. De uitkomst van deze referentiehewelijken is tweevoudig. De (nog) niet ontbonden huwelijken noemen we de intacte huwelijken; de reeds ontbonden huwelijken noemen we de niet-intacte huwelijken. Deze referentiehewelijken werden als aparte groepen en disproportioneel naar uitkomst, maar binnen elke uitkomstgroep (intact versus niet-intact) proportioneel naar huwelijksjaar geselecteerd uit het Rijksregister (Pasteels et al, 2011). Indien twee partners uit eenzelfde eerste huwelijk aan het onderzoek deelnamen, werd voor de analyses in deze studie informatie van één van beide partners bij toeval geselecteerd om onafhankelijke observaties te bekomen.

Het steekproefontwerp van de SiV-databank beperkt de studie van het ongehuwde samenwonen tot de premaritale variant (Pasteels et al., 2011). Immers, enkel eerste huwelijken werden geselecteerd, d.w.z. dat we enkel samenwoonrelaties tussen twee nooit-gehuwden die gevolgd zijn door een eerste huwelijk met die samenwoonpartner, alsook eerste huwelijken tussen twee nooit-gehuwden zonder periode van ongehuwd samenwonen vooraf, bestuderen. In het steekproefdesign van "Scheiding in Vlaanderen" zijn bovendien enkel huwelijken opgenomen tussen partners van verschillend geslacht, die nadien hoogstens éénmaal gescheiden waren. Verder moesten de partners op moment van huwelijk minimum 18 en maximum 40 jaar zijn, van bij geboorte de Belgische nationaliteit hebben en op moment van het huwelijk én op moment van de steekproeftrekking in het Vlaamse Gewest gedomiceerd zijn.

Een volgend belangrijk kenmerk van de SiV-steekproef betreft de oververtegenwoordiging van niet-intacte huwelijken. Deze oververtegenwoordiging heeft een belangrijk gevolg voor de rapportering van de resultaten in deze bijdrage. We presenteren alle analyses apart voor intacte en niet-intacte huwelijken. De intacte huwelijken vertegenwoordigen immers veelal andere huwelijkscohorten dan de niet-intacte huwelijken en het disproportioneel zijn van de SiV-steekproef naar uitkomst maakt dat we de resultaten voor beide types van huwelijken niet zomaar kunnen samenvoegen.

Tot slot beperken we het tijdsvenster voor de analyses in deze bijdrage tot de periode 1986-2005. Aangezien premaritale samenwoning amper voorkwam in de periode vóór 1986 (minder dan 10% op basis van SiV-data), stellen we enkel een vergelijking van intacte en niet-intacte huwelijken uit de huwelijkscohorten 1986 tot 2005 voor. Hiermee schetsen we de gelijkenissen en verschillen inzake ervarings- en selectiekenmerken van ongehuwd samenwonen voor beide types van huwelijken, gesloten over een periode van 20 jaar.

Beschrijvende statistieken voor de variabelen die we achtereenvolgens gebruiken om de premaritale samenwonenperiode te vergelijken voor intacte en niet-intacte huwelijken worden in tabel 1 opgenomen.

De ervaringskenmerken starten we met de prevalentie van het samenwonen met een andere partner alsook het samenwonen met de huwelijkspartner in beeld te brengen. Daarna bestuderen we een duur- alsook een leeftijdsvariabele om de periode van voorhuwelijks samenwonen te duiden. Het aangaan van een samenlevingscontract komt zijdelings

aan bod. We ronden de analyse van ervaringskenmerken af door de redenen om te huwen in kaart te brengen. Respondenten konden uit een lijst van 7 verschillende items alle motieven aanduiden die voor hen relevant waren bij de keuze om te huwen. We hergroepeerden deze items tot vier soorten motieven om te huwen. Het kindmotief is een verzameling van drie redenen die te maken hebben met kinderen: kinderen hebben en kinderen willen krijgen in de toekomst waarbij onderscheid gemaakt werd naargelang de zwangerschap al dan niet al een feit was. Het tweede motief betreft het omgevingsmotief. "Trouwen was voor onze omgeving belangrijk" is de uitspraak die werd voorgelegd. Trouwen om praktische redenen is een derde motief. Tot slot is er het relatiefmotief waarbij het huwelijk gezien wordt als een bevestiging van de relatie.

Als selectiekenmerken nemen we het opleidingsniveau van de respondent en van de ouders op. We onderscheiden drie categorieën op basis van het hoogst behaalde diploma van de respondent respectievelijk ouder: lager opgeleiden doorliepen hoogstens de lagere school of het lager secundair onderwijs (LO-LSO); de middelste opleidingscategorie bevat respondenten of ouders die ten hoogste hoger secundair en eventueel postsecundair onderwijs met succes voltooiden (HSO), de hoger opgeleiden hebben een diploma in het hoger niet-universitair of universitair onderwijs behaald (HO). De mate van gelovig zijn werd gemeten door de respondent te laten aanduiden op een schaal van 0 tot 10 hoe gelovig hij/zij zichzelf inschatte. Op basis van deze schaal werd een tweedeling geconstrueerd waarbij eenieder die op de schaal 5 of meer aangaf als gelovig werd gecategoriseerd. Tot slot delen we de SiV-respondenten in naarge-

lang ze al dan niet een ouderlijke scheiding doormaakten vóór de aanvang van hun ongehuwd (huwelijk met premaritale cohabitatie) of gehuwd (direct huwelijk) samenwonen.

Om de premaritale samenwoonperiode voor intacte en niet-intacte huwelijken te vergelijken, gebruiken we beschrijvende tabellen met Chi²-, Wilcoxon- en Kruskal Wallis-teststatistieken. Wanneer er in deze bijdrage sprake is van significante verschillen tussen groepen of significante wijzigingen over cohorten heen, verwijzen deze conclusies naar

een statistische significantie vastgesteld op basis van een vereiste teststatistiek en de bijhorende verdeling. Het al dan niet premariaal samenwonen wordt via een logistische regressie bestudeerd. Tot slot wordt de samenhang tussen ervarings- en selectiekenmerken eveneens bestudeerd aan de hand van logistische regressiemodellen.

4 RESULTATEN

In een eerste paragraaf schetsen we de mate

Tabel 1 Beschrijvende statistieken voor huwelijkscohorten en ervarings- en selectiekenmerken.

		Uitkomst referentiehuwelijk	
		Intact	Niet-intact
Huwelijkscohorten (in %)	1986-1990	35,1	39,8
	1991-1995	25,1	34,6
	1996-2000	21,2	18,3
	2001-2005	18,6	7,3
Ervaringskenmerken			
Voorhuwelijk samenwonen met andere partner (in %)		5,3	8,2
Voorhuwelijk samenwonen met huwelijkspartner (in %)		41,6	47,4
Mediane duurtijd voorhuwelijk samenwonen (in jaren)		1,8	1,8
Mediane leeftijd van de vrouw bij start van het voorhuwelijk samenwonen (in jaren)		23,3	22
Redenen voor huwen (in %)	Kindmotief	29,4	25,2
	Praktisch motief	27,0	24,8
	Omgevingsmotief	10,4	18,3
	Relatiemotief	70,8	58,6
Samenlevingscontract in (%)		8,4	6,3
Selectiekenmerken			
Eigen opleidingsniveau (in %)	LO-LSO	8,0	16,6
	HSO	36,8	46,8
	HO	55,2	36,7
Opleidingsniveau ouders (in %)	LO-LSO	42,6	52,1
	HSO	33,0	28,5
	HO	24,4	19,4
Gelovig zijn (in %)		50,4	45,7
Ouderlijke scheiding (in %)		9,1	14,4
N		490	1869

Bron: Scheiding in Vlaanderen, 2010

waarin premaritaal samenwonen voorkomt over huwelijkscohorten heen. Door een aantal vormelijke kenmerken van deze samenwoonrelaties te exploreren trachten we eveneens de betekenis die men in Vlaanderen geeft aan deze leefvorm te duiden. In een tweede paragraaf schetsen we het profiel van zij die kiezen voor een periode van ongehuwd samenwonen. In een derde paragraaf bestuderen we de samenhang tussen de vorm- en profielkenmerken voor alle ooit-gehuwden die voorhuwelijks samenwoonden.

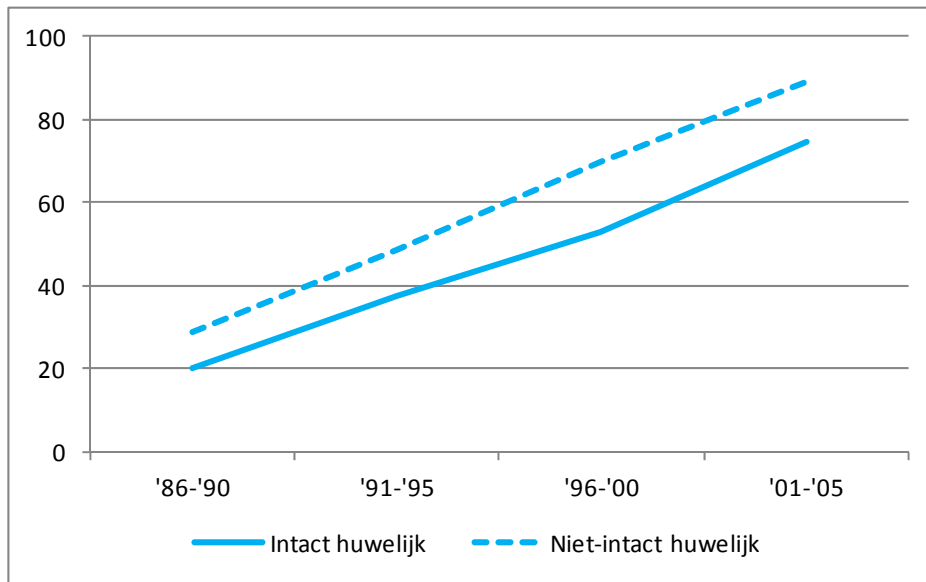
4.1 VOORKOMEN EN BETEKENIS VAN HET ONGEHUWD PREMARITAAL SAMENWONEN

Om de ervaring van het ongehuwd samenwonen te beschrijven, zoomen we vooreerst in op het voorkomen van dit premaritale samenwonen, afzonderlijk bij intacte en bij niet-intacte huwelijken, in opeenvolgende huwelijkscohorten. Kiezen voor een leefvorm die weinig voorkomt kan een andere betekenis hebben dan kiezen voor dezelfde leefvorm wanneer deze wijdverspreid is. Vervolgens gaan we na in hoeverre het ongehuwd samenwonen naar vorm en betekenis verschillend is voor beide groepen en/of een verschillende evolutie doorheen de tijd doormaakte. Hiervoor exploreren we enkele vormelijke kenmerken zoals de duur van het ongehuwd samenwonen en de leeftijd waarop dit premaritale samenwonen van start gaat. Ook de mogelijkheid om deze samenwoning juridisch te regelen kan de betekenis die koppels geven aan deze leefvorm weerspiegelen. Nadien kijken we naar de motieven die ongehuwd samenwonende koppels opgeven om te huwen met hun partner. Mogelijk zijn de motieven om te huwen verschillend voor beide groepen en kan het echtscheidingsrisico mede

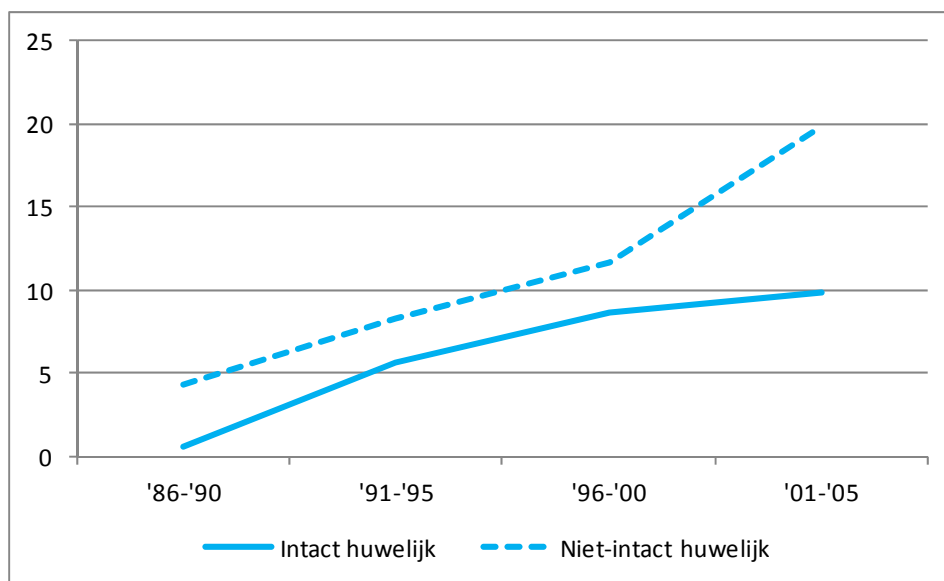
bepaald worden door de reden die men opgeeft om over te gaan tot een huwelijk. Tot slot exploreren we of er kinderen geboren worden in deze premaritale periode. Mogelijk geeft een kind een andere betekenis aan een premaritaal samenwonen, waardoor een eventueel ervaringseffect wijzigt.

Figuur 1 toont aan dat premaritaal samenwonen in Vlaanderen in de jaren '80 langzaam op gang kwam. Een vijfde van de intacte huwelijken en een kwart van de niet-intacte huwelijken werd voorafgegaan door een periode van ongehuwd samenwonen met de huwelijkspartner. Na '95 gaat het in beide groepen al om meer dan de helft en vanaf 2000 wordt driekwart en meer van de huwelijken voorafgegaan door een periode van ongehuwd samenwonen. Wanneer we de verschillen tussen de intacte en niet-intacte huwelijken bekijken, valt binnen deze stijgende trend op dat ongehuwd samenwonen frequenter voorkomt bij de niet-intacte huwelijke. Voor alle cohorten zijn de percentages significant hoger bij de niet-intacte huwelijken. Vooral bij niet-intacte eerste huwelijken uit de periode 1990 tot 2005 zien we 10 tot 15% meer premaritale samenwoning.

Figuur 1: Premaritaal samenwonen met de huwelijkspartner vóór het eerste huwelijk naar huwelijkscohorte en uitkomst referentiewedelijk (in %)

Figuur 2: Ongehuwd samenwonen met een andere partner dan de huwelijkspartner vóór het eerste huwelijk naar huwelijkscohorte en uitkomst referentiewedelijk (in %)

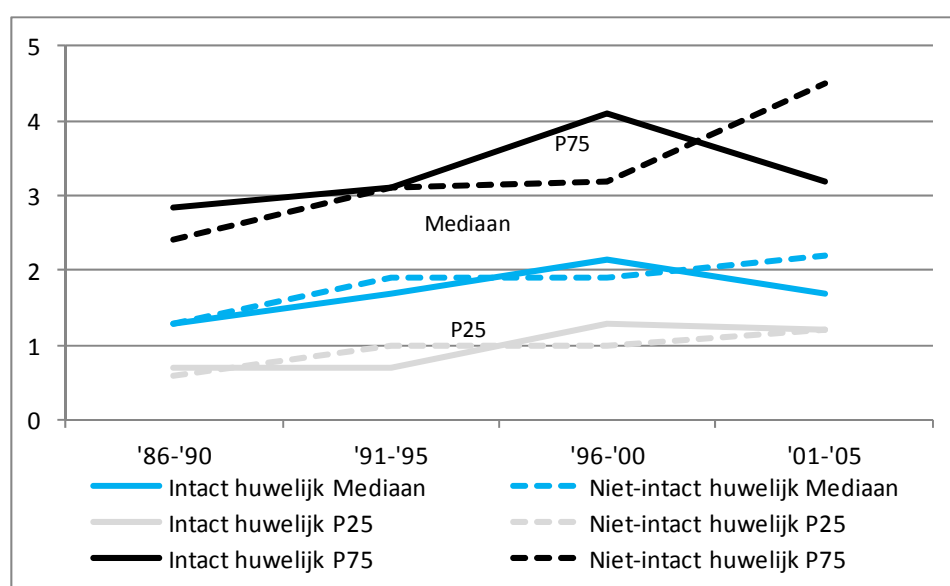
Globaal kunnen we stellen dat voor de SiV-huwelijkscohorten 1986-2005 het ongehuwd samenwonen vóór het huwelijk geëvolueerd is van eerder iets uitzonderlijks naar een veel meer verspreide maar toch nog steeds geen totaal veralgemeende ervaring.

Het ongehuwd samenwonen met de persoon die nadien de huwelijkspartner wordt, is niet altijd het eerste ongehuwde samenwonen. Over de huwelijkscohorten heen is de trend om minstens al één keer met een andere partner te hebben samengewoond alvorens men voor het eerst huwt, stijgend, zowel voor de nog steeds gehuwden als voor de later gescheiden personen (Figuur 2). De stijging is recent meer uitgesproken bij de groep van reeds gescheiden personen waardoor in de jongste huwelijkscohort het verschil groter is.

Bij de huwelijken gesloten tussen 2001 en 2005 heeft bijna 10% van de nog steeds gehuwden en bijna 20% van de later gescheiden personen vooraf ongehuwd samengewoond met een andere partner, wat een significant verschil is tussen deze twee groepen. Ook de partners uit de huwelijken gesloten tussen 1986 en 1990 verschillen significant ter zake.

De mediane duur van het premaritale samenwonen in Vlaanderen is eerder kort, en schommelt voor beide types huwelijken in de verschillende huwelijkscohorten tussen 1,3 en 2,2 jaar. De duur van het ongehuwd samenwonen met de latere huwelijkspartner is binnen de bestudeerde huwelijkscohorten niet verschillend voor de intacte en de niet-intacte huwelijken. Bij de niet-intacte huwelijken stellen we wel een significante stijging van de

Figuur 3: Duur van de premaritale samenwoonperiode naar huwelijkscohorte en uitkomst referentiewedelijk (in jaren)

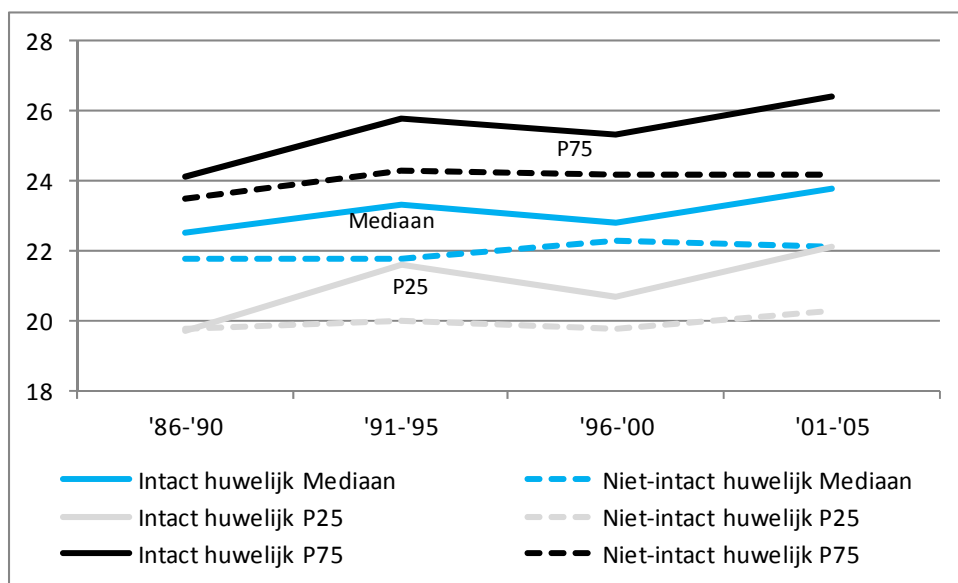
duur van het ongehuwd samenwonen vast over opeenvolgende cohorten heen. Diezelfde stijging is niet significant bij de intacte huwelijken. Figuur 3 geeft deze mediane duurtijden van het ongehuwd samenwonen (middelste lijn) en de duurtijden voor het eerste (onderste lijn) en derde (bovenste lijn) kwartiel weer voor beide soorten huwelijken. Het eerste en derde kwartiel geven die duurtijden weer die het kwart huwelijken afbakt dat door een korter respectievelijk langer ongehuwd samenwonen werd voorafgegaan.

Hoe jong/oud is men bij de start van het ongehuwd samenwonen met de latere huwelijkspartner? Figuur 4 toont aan dat de mediane leeftijd van de vrouw bij die start lager ligt voor de niet-intacte dan voor de intacte huwe-

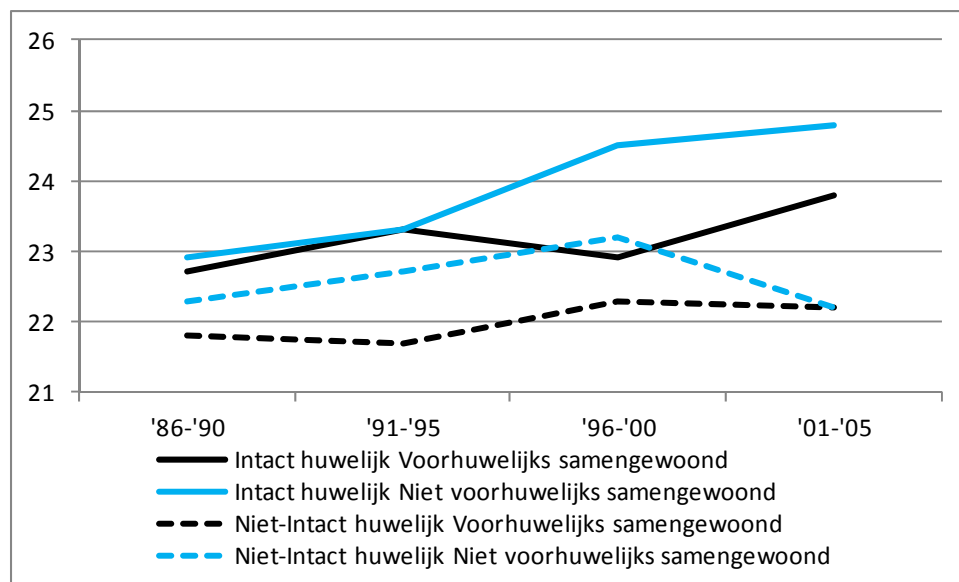
lijken. Bij de intacte huwelijken startte het samenwonen over de cohorten heen als de vrouw 22,5 à 23,8 jaar was. Bij de niet-intacte huwelijken startte het samenwonen iets vroeger nl. als de vrouw 21,8 à 22,3 jaar was. Voor de huwelijkscohorten van '91-'95 en van '01-'05 zijn de verschillen meer dan toevallig. Als we binnen de twee types huwelijken de trend over de cohorten heen bekijken, noteren we geen significante stijgingen voor de intacte noch voor de niet-intacte huwelijken.

Een tweede vergelijking naar leeftijd wordt weergegeven in figuur 5. Deze figuur geeft de mediane leeftijd van de vrouw weer bij de start van het samenwonen, dit is bij de start van het ongehuwd samenwonen voor de on-

Figuur 4: Leeftijd van de vrouw bij de start van de ongehuwde samenwoonperiode naar huwelijkscohorte en uitkomst referentiehuwelijk (in verstreken jaren)

Figuur 5: Leeftijd van de vrouw bij de start van het ongehuwd samenwonen of bij de start van het directe huwelijk naar huwelijkscohort en uitkomst referentiewedelijk (in verstreken jaren)

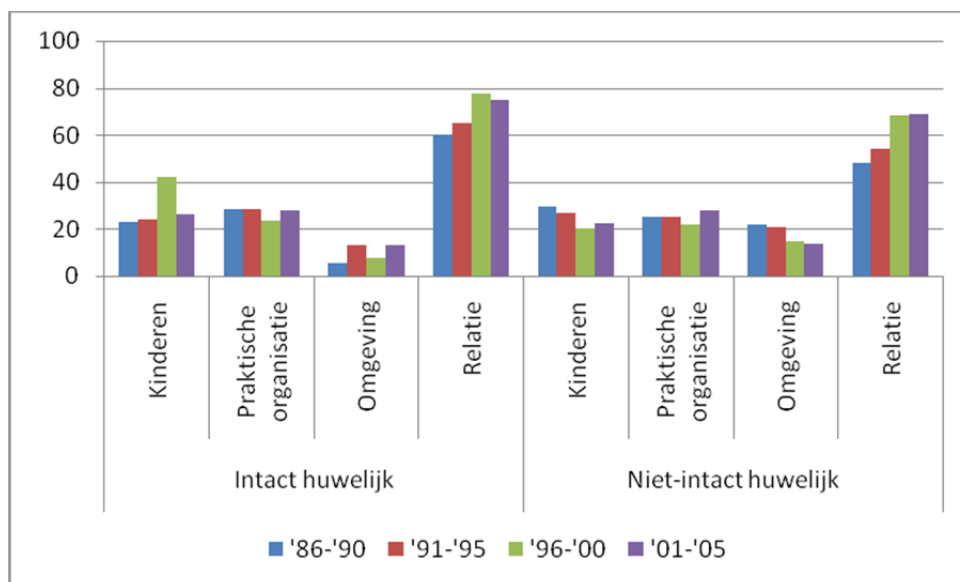

gehuwde samenwonenden of bij de start van het huwelijk voor de direct huwendes. Voor niet-intacte huwelijken gesloten in de jaren '90 is de leeftijd van de vrouw bij de start van het samenwonen lager in de groep die kiest voor een periode van ongehuwd samenwonen dan in de groep die kiest om meteen te huwen. Een zelfde verschil zien we voor de intacte huwelijken gesloten in de periode '96-'00. Met andere woorden, enkel in bepaalde periodes betekende ongehuwd samenwonen op jongere leeftijd gaan samenwonen of werd op jongere leeftijd samengewoond als men ongehuwd de samenwoonrelatie startte.

Een ongehuwde samenwoonrelatie kan met een samenlevingscontract geregeld worden. Pas sinds 2000 bestaat in ons land de moge-

lijkheid tot wettelijke samenwoning (Corijn, 2012b); slechts de jongste SiV-cohorte kon hiervan gebruik maken. Globaal genomen kunnen we vaststellen in de SiV-gegevens dat het aandeel samenwoonrelaties waarvoor een contract gesloten wordt zeer gering is, nl. tussen 6 en 13% voor verschillende cohorten en naargelang de uitkomst van het referentiewedelijk. Mogelijks zijn deze lage percentages te wijten aan het feit dat we premaritale samenwoonrelaties bestuderen bij partners die na een vrij korte tijd een huwelijk aangaan om hun relatie formeel vast te leggen. Deze cijfers tonen aan dat mensen die van plan zijn te

Figuur 6: Motieven om te huwen na een premaritaal samenwonen, naar huwelijkscohorten en uitkomst referentiewedelijk (in %)

huwen zelden vooraf ook al een samenlevingscontract sloten. Uit registratiegegevens weten we dat recent in Vlaanderen slechts 1 op de 4 ongehuwd samenwonenden de samenwoning wettelijk registreert en dat van alle wettelijke samenwoningen geregeld sinds 2000 slechts 18% werd omgezet in een huwelijk (Corijn, 2012b). Een perspectief op een huwelijk sluit dus andere (tijdelijke) wettelijke regelingen uit. Andersom wordt een keuze voor een wettelijke samenwoning zelden gevolgd door een keuze voor een huwelijk.

De redenen om te huwen kunnen meer vertellen over hoe premaritaal samenwonenden het ongehuwd samenwonen ervaren. Wanneer ze bijvoorbeeld kinderen krijgen als een reden om te huwen aangeven, betekent dit mogelijks dat ze een ongehuwde samenwoning niet als een geschikte leefvorm ervaren om

kinderen te krijgen. Figuur 6 geeft voor elk motief apart weer hoeveel procent van de nog gehuwde en van de reeds gescheiden personen uit de opeenvolgende huwelijkscohorten dit aanduiden.

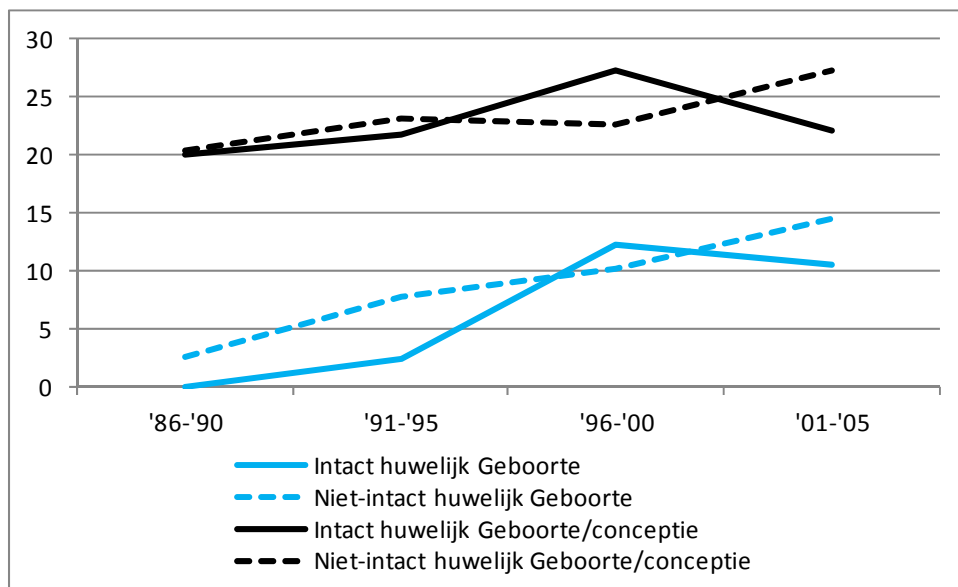
Vooraf het motief dat trouwen een bevestiging van de relatie is, wordt aangeduid. In beide soorten huwelijken en in alle cohorten duiden meer dan de helft van de respondenten dit motief aan. De patronen voor elk motief variëren weinig over de cohorten heen en evenmin tussen reeds gescheiden en nog gehuwde personen. We noteren twee significante verschillen. In de huwelijkscohort 1996-2000 wordt het kindmotief door 2 op 10 reeds gescheiden partners aangeduid in vergelijking met 4 op 10 nog gehuwden. Enkel het motief in verband met de relatie wordt door de reeds gescheiden personen doorheen de tijd meer

en meer aangeduid; de keuze voor de overige motieven is constant over de tijd heen. Opvallend is toch wel dat kinderen hebben of willen krijgen door beide groepen en door alle cohorten zelden wordt aangeduid als motief om te huwen.

Bovendien worden er in de bestudeerde huwelijkscohorten zelden kinderen geboren tijdens de periode van ongehuwd samenwonen, zo blijkt uit figuur 7. Kinderen krijgen tijdens de periode van het premaritale samenwonen gebeurt vaker in de meer recente huwelijkscohorten, maar de percentages blijven gering en de stijging over cohorten heen is niet significant. Minder dan 2 personen op 10 krijgen een kind tijdens de periode van het premarita-

berekend binnen de groep van mensen die kozen voor een ongehuwde samenwoningrelatie -gaande van 0% voor de intacte huwelijken uit de vroegste cohorte tot 14,5% voor niet-intacte huwelijken uit de laatste huwelijkscohort onder beschouwing- verschillen bovendien ook niet significant naargelang het huwelijk nadien al dan niet ontbonden werd. Dit doet ons besluiten dat we in Vlaanderen zelfs over de cohorten heen wat betreft het ongehuwd samenwonen gevolgd door een huwelijk eerder ideaaltype 2 dan 3 -zoals beschreven door Heuveline & Timberlake (2004)- gerealiseerd zien. Het recente hoge aandeel geboorten bij ongehuwd samenwonende moeders (Corijn, 2010) betreft blijkbaar ouders die nog niet gehuwd zijn en/of niet zullen huwen (en

Figuur 7: Premaritale samenwoningrelaties met de geboorte van een kind of een conceptie vóór het huwelijk naar huwelijkscohort en uitkomst referentiewedelijk (in %)

le ongehuwd samenwonen. De percentages

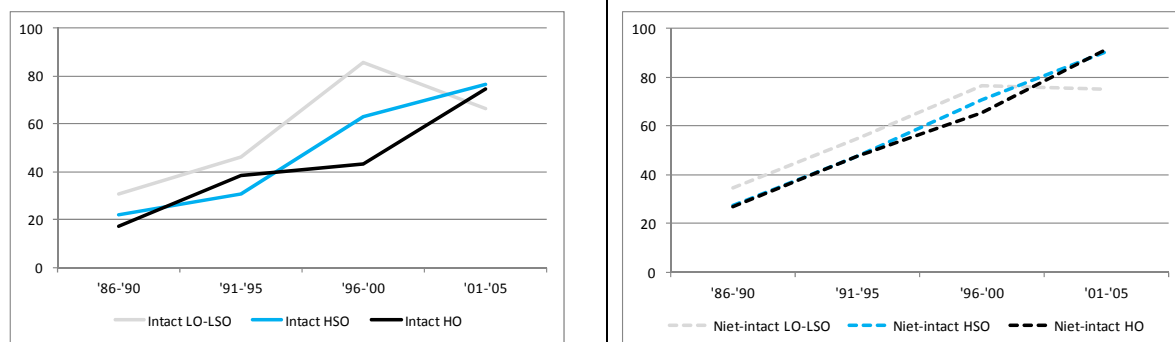
dus buiten de SiV-steekproef vallen).

Hogere percentages stellen we wel vast wanneer we bijkomend nagaan of er tijdens de periode van het voorhuwelijk samenwonen een kind verwacht werd. In figuur 7 breiden we de percentages in een tweede reeks uit met die premaritale samenwoonrelaties waarin een kind geboren werd of een zwangerschap begon die binnen de 9 maanden na de huwelijksdatum resulteerde in een geboorte. De percentages schommelen nu tussen 20 en 27% voor beide soorten huwelijken over alle cohorten heen. Ze verschillen wederom niet significant over de cohorten binnen de intacte en niet-intacte huwelijken, noch binnen elke cohorte naargelang de uitkomst van het referentiewedelijk. Uit figuur 7 kunnen we globaal besluiten dat het krijgen of verwachten van een kind binnen de premaritale ongehuwde samenwoonperiode in opmars is maar zeker nog geen overheersende trend uitmaakt.

4.2 PROFIELKENMERKEN VAN DE ONGEHUWDE SAMENWONENDEN

In deze paragraaf gaan we na in hoeverre de personen die kozen om ongehuwd samen te wonen met hun huwelijkspartner zich onderscheiden van zij die meteen huwden. Het selectie-effect waarvan sprake in het kader van de echtscheidingskans veronderstelt immers dat personen die vóór het huwelijk samenwonen zich onderscheiden van personen die dat niet doen en dat het precies deze kenmerken zijn die ook hogere echtscheidingskansen bewerkstelligen. Na enkele beschrijvende grafieken voor specifieke kenmerken zoals het eigen opleidingsniveau en dat van de ouders, de mate van gelovig zijn en de ervaring van een ouderlijke scheiding, schetsen we via een multivariaat model een profiel van de premaritaal ongehuwd samenwonenden in Vlaanderen. We doen dit apart voor de nog steeds gehuwden en de reeds gescheiden personen uit opeenvolgende huwelijkscohorten.

Figuur 8: Premaritaal ongehuwd samenwonen naar opleidingsniveau, huwelijkscohorte en uitkomst referentiewedelijk (in %)

In figuur 8 schetsen we verschillen naar opleidingsniveau. Voor elk opleidingsniveau zien we over de opeenvolgende huwelijkscohorten dat ongehuwd premaritaal samenwonen niet langer een uitzonderlijke leefvorm is, maar eerder de norm mag worden genoemd. Bij de niet-intacte huwelijken zijn er weinig verschillen naargelang het opleidingsniveau. Bij de intacte huwelijken zien we wel verschillende patronen. Bij de intacte huwelijken hebben bijna 9 op de 10 lager opgeleiden gehuwd tussen 1996 en 2000, ongehuwd samengevoond met hun huwelijkspartner, terwijl maar 4 op de 10 hoger opgeleiden uit dezelfde huwelijkscohort deze keuze maakten. Voor de intacte huwelijken gesloten tussen 2001 en 2005 zijn de opleidingsverschillen verdwenen en komt premaritale cohabitatie ongeveer evenveel voor ongeacht het behaalde diploma.

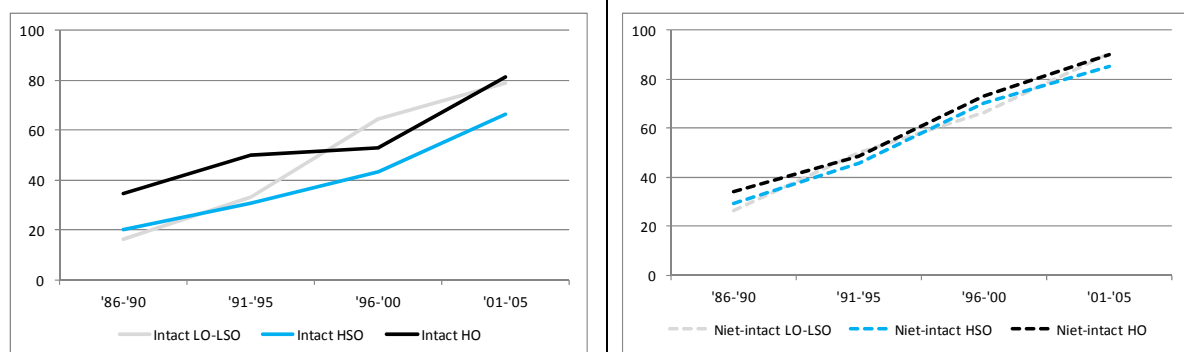
Het culturele kapitaal van het gezin waarin men als jongere opgroeit, gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van de ouders, kan ook medebepalend zijn voor de keuzes die

later worden gemaakt op het vlak van partnerrelaties. Het opleidingsniveau van de ouders wordt gemeten aan de hand van het niveau van de ouder met het hoogste opleidingsniveau (figuur 9).

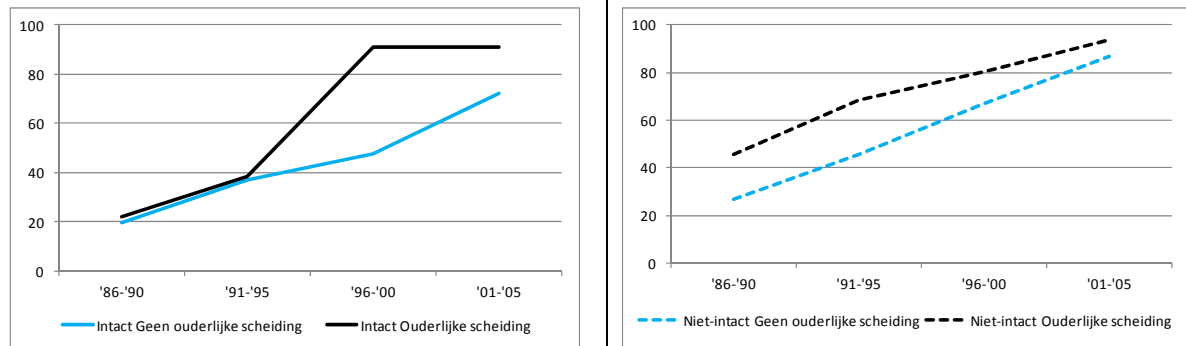
Het opleidingsniveau van de ouders heeft evenmin een onderscheidingskracht in de keuze voor een periode van premaritaal ongehuwd samenwonen. De stijgende trend in het voorkomen van premaritale cohabitatie over de huwelijkscohorten heen volgt quasi hetzelfde patroon voor de drie ouderlijke opleidingsniveaus.

Het doormaken van een ouderlijke scheiding in de kindertijd of adolescentie kan de wijze kleuren waarop jonge mensen hun partnerrelatie vorm geven. We delen de SiV-respondenten in naargelang ze al dan niet een ouderlijke scheiding doormaakten vóór de aanvang van hun ongehuwd samenwonen of hun direct huwelijk (figuur 10).

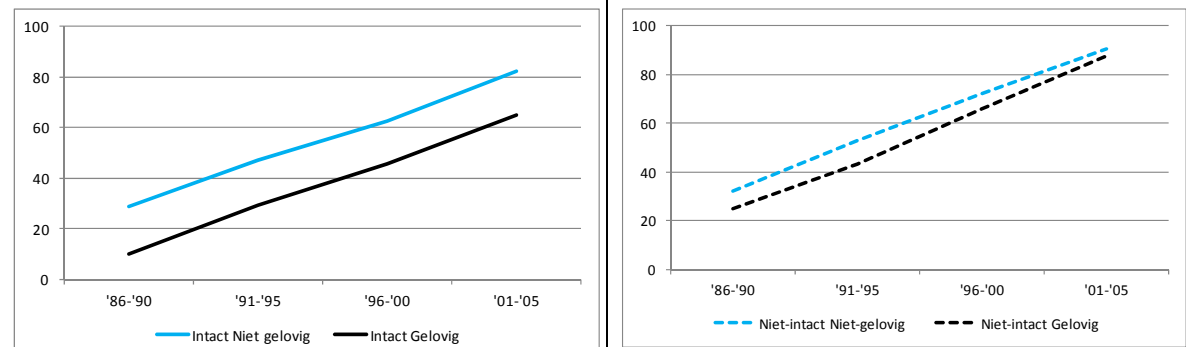
Figuur 9: Premaritaal ongehuwd samenwonen naar opleidingsniveau van de ouders, huwelijkscohorten en uitkomst referentiewedelijk (in %)

Figuur 10: Premaritaal ongehuwd samenwonen naar ouderlijke scheiding, huwelijkscohorten en uitkomst referentiewedelijk (in %)

Figuur 11: Premaritaal ongehuwd samenwonen naar de mate van gelovig zijn, huwelijkscohorten en uitkomst referentiewedelijk (in %)

Respondenten uit niet-intacte huwelijken die een ouderlijke scheiding meemaakten hebben vaker ongehuwd samengewoond vóór hun huwelijk dan deze die geen ouderlijke scheiding meemaakten. Vooral in de vroegste huwelijkscohorten (1986-1995), dit is wanneer

premaritaal ongehuwd samenwonen nog niet algemeen verspreid was, is voor partners uit niet-intacte huwelijken een ouderlijke scheiding een belangrijk onderscheidend kenmerk in de keuze om al dan niet premaritaal te gaan

Tabel 2 Logistische regressies met al dan niet premaritaal ongehuwd samenwonen als te verklaren variabele, naar huwelijkscohort en uitkomst referentiewed. (oddsratio's).

		Intacte huwelijken		Niet-intacte huwelijken	
		'86-'95	'96-'05	'86-'95	'96-'05
Geslacht		0,991	0,878	1,037	1,038
Opleiding	LO-LSO versus HO	2,372	1,312	1,125	1,061
	HSO versus HO	1,074	1,612	0,989	1,131
Gelovig zijn		0,808 ***	0,840**	0,946**	0,954
Ouderlijke scheiding		1,633	4,101*	2,324***	2,252**
Opleiding ouders	LO-LSO versus HO	0,282**	1,010	0,761	0,738
	HSO versus HO	0,378*	0,545	0,791	0,813
N		286	191	1337	463

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Bron: Scheiding in Vlaanderen, 2010

samenwonen. In de huwelijkscohort 1996-2000 geldt dit voor alle huwelijken ongeacht hun uitkomst. Maar in de cohort 2001-2005 verdwijnt dit verschil dan weer voor de beide groepen en is het premaritale samenwonen danig veralgemeend, ongeacht of men een ouderlijke scheiding heeft meegemaakt of niet.

Als laatste selectiekenmerk kiezen we de mate waarin men zichzelf als gelovig omschrijft. Figuur 11 toont aan dat in de huwelijkscohorten 1986-1995 gelovigen veel minder premaritaal samenwoonden dan niet-gelovigen. Zowel voor reeds gescheiden als voor nog gehuwde

personen zijn deze verschillen voor deze cohorten significant. Dit illustreert hoe premaritaal ongehuwd samenwonenden in de jaren '86 tot '95 - vooraleer het een algemeen verspreide leefvorm was - kenmerkend was voor de groep van niet-gelovigen.

Tot slot analyseren we de samenhang van de verschillende profielkenmerken met de kans om voorhuwelijks samen te wonen tegelijk in een multivariaat model (tabel 2). We delen de huwelijkscohorten hier op in twee decennia. Na controle voor de impact van andere kenmerken blijft overeind dat gelovig zijn en de ervaring van een ouderlijke scheiding de pre-

maritaal ongehuwd samenwonenden significant onderscheiden van de direct huwendes, zowel bij de intacte als bij de niet-intacte huwelijken. Respondenten die zichzelf gelovig noemen en respondenten wiens ouders niet scheidden, woonden minder premaritaal samen. Voor de intacte huwelijken uit het eerste decennium onder beschouwing is ook opleidingsniveau van de ouders een verklarende variabele: partners met hoger opgeleide ouders kozen toen significant meer voor een periode van voorhuwelijks samenwonen. Dit geldt niet voor de niet-intacte huwelijken uit die tijd. Het meer voorkomen van deze leefvorm heeft in de latere huwelijkscohort de samenhang van het opleidingsniveau van de ouders met de kans op premaritaal samenwonen uitgewist voor de intacte huwelijken. Wat betreft het opleidingsniveau van de ouders zijn premaritaal ongehuwd samenwonenden dus een minder selectieve groep geworden in Vlaanderen. In tegenstelling tot wat figuur 8 deed vermoeden is het eigen opleidingsniveau nooit relevant om ongehuwd samenwonen te voorspellen. We merken hierbij echter op dat het aantal intacte huwelijken mogelijk te klein is om verschillen die toch beduidend zijn, als significant te tonen.

4.3 SAMENHANG TUSSEN PROFIEL- EN VORMKENMERKEN

In deze derde subparagraaf bestuderen we de samenhang tussen de profiel- of selectiekenmerken (met name het eigen opleidingsniveau, de mate van gelovig zijn, het doormaken van ouderlijke scheiding en het opleidingsniveau van de ouders) en de vormelijke of ervaringskenmerken van de voorhuwelijks samenwoonperiode (met name de duurtijd, de leeftijd van de vrouw bij de start van het sa-

menwonen en het al dan niet krijgen of verwachten van een kind in die periode). Hiermee gaan we na of specifieke kenmerken van personen samengaan met een specifieke vormgeving van het voorhuwelijks samenwonen. Uiteraard nemen we in deze modellen enkel die respondenten op die ooit ongehuwd samenwoonden. De vormkenmerken worden in opeenvolgende logistische regressies als de afhankelijke variabelen beschouwd om deze samenhang te exploreren. Hiervoor werden de metrische vormkenmerken telkens gedichotomiseerd door de mediane waarden, berekend apart voor intacte en niet-intacte huwelijken en binnen elk tienjaarlijkse huwelijkscohort, als omslagpunt te gebruiken. In tabel 3 worden alle significante effecten weergegeven met bijhorende oddsratio en significantieniveau.

Voornamelijk bij de niet-intacte huwelijken vinden we verschillen in vormkenmerken van het samenwonen naargelang de profielkenmerken van de partners. Waar vooral de ervaring van een ouderlijke scheiding en de mate van gelovig zijn en minder het eigen opleidingsniveau de keuze voor een periode van ongehuwd samenwonen bepalen (tabel 2), worden de vormkenmerken ook beïnvloed door het eigen opleidingsniveau (tabel 3). Voor niet-intacte huwelijken geldt dat des te lager men opgeleid is, des te jonger het ongehuwd samenwonen start en des te meer kans er is dat men een kind krijgt of verwacht tijdens het ongehuwd samenwonen. De ervaring van een ouderlijke scheiding heeft een analoog effect voor de niet-intacte huwelijken: partners die een ouderlijke scheiding hebben meegemaakt gaan eerder ongehuwd samenwonen en vaker al een kind krijgen of zwanger

Tabel 3 Logistische regressies met vormkenmerken van premaritaal ongehuwd samenwonen als te verklaren variabelen en geslacht, opleidingsniveau, gelovig zijn, ouderlijke scheiding en opleidingsniveau van de ouders als covariaten.

Afhankelijke variabele	Model	Significante verklarende variabele	Oddsratio	
Duurtijd van het ongehuwd samenwonen	intact '96-'05	ouderlijke scheiding	4,218*	
Leeftijd van de vrouw bij start van het ongehuwd samenwonen	niet-intact '86-'95	opleiding (LO/LSO versus HO)	0,217***	
		opleiding (HSO versus HO)	0,266***	
		gelovig zijn	1,074*	
		ouderlijke scheiding	0,489**	
		niet-intact '96-'05	opleiding (LO/LSO versus HO)	0,385*
		opleiding (HSO versus HO)	0,570*	
		ouderlijke scheiding	0,322***	
Zwangerschap of kind tijdens ongehuwd samenwonen	niet-intact '86-'95	opleiding (LO/LSO versus HO)	2,631**	
		gelovig zijn	0,919*	
		ouderlijke scheiding	1,724*	
		niet-intact '96-'05	opleiding (LO/LSO versus HO)	3,497**
		opleiding (HSO versus HO)	2,181*	

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$

Bron: Scheiding in Vlaanderen, 2010

worden tijdens dat samenwonen. Voor de intacte huwelijken geldt deze samenhang niet.

Voor de meest recente intacte huwelijken geldt wel dat ze langer ongehuwd samenwonen als de ouders zijn gescheiden. Voor hen heeft de ouderlijke echtscheiding blijkbaar tot een langere testfase van de samenwoonrelatie geleid; een testfase die tot op heden althans een stabiel huwelijk tot gevolg heeft.

5 BESLUIT

We besluiten dat premaritaal ongehuwd samenwonen in Vlaanderen vaker de niet-intacte huwelijken dan de intacte huwelijken voorafgegaan is, maar dat de kenmerken die het premaritaal ongehuwd samenwonen vorm geven quasi niet verschillend zijn voor beide types huwelijken. Enkel de leeftijd van de vrouw op moment van de start van het ongehuwd samenwonen met de partner is lager voor de niet-intacte dan voor de intacte huwelijken. De duur van het samenwonen, de mogelijkheid om de samenwoonrelatie te formaliseren via een contract, het zwanger worden of krijgen van kinderen tijdens de samenwoonperiode en de motieven waarmee het samenwonen omgezet worden in een huwelijk verschillen niet naargelang de uitkomst van het referentiewedelijk op moment van interview.

Dat premaritaal ongehuwd samenwonenden in Vlaanderen deels een selectieve groep zijn en dat ook blijven, ook al is de leefvorm veralgemeend, is een tweede belangrijke conclusie. Het al dan niet gelovig zijn en het doormaken van een ouderlijke scheiding blijven kenmerken die de kans op premaritaal samenwonen ook in de jongste huwelijkscohorten bepalen.

Het opleidingsniveau van de ouders daarentegen is voor de intacte huwelijken gesloten na 1995 geen relevant selectiekenmerk meer. Voor de groep van niet-intacte huwelijken was er nooit een samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de kans op premaritale cohabitatie. Het eigen opleidingsniveau was in de multivariate modellering zelfs voor de beide types van huwelijken nooit van invloed maar de bivariate analyse liet voor de intacte huwelijken toch eerder wel een trend zien waarbij het eigen opleidingsniveau in de huwelijkscohorten 1996-2000 wel evenredig samenhang met de kans op premaritaal samenwonen.

In vervolgonderzoek focussen we op de samenhang tussen ongehuwd samenwonen en de echtscheidingskans door event history modellen te schatten waarin selectie- en ervaringskenmerken tegelijk worden opgenomen (Corijn et al, 2012c).

6 REFERENTIES

Axinn, W. & A. Thornton (1992) The relationship between cohabitation and divorce – selectivity or causal influence. *Demography*, 29, 357-374.

Baizanc, P., A. Aassve & F.C. Billari (2004). The interrelations between cohabitation, marriage and first birth in Germany and Sweden. *Population and Environment*, 25, 531-561.

Bernhardt, E. (2004). Cohabitation or marriage? Preferred living arrangements in Sweden.

Billari, F. & A. Liefbroer (2010). Towards a new pattern of transition to adulthood? *Advances in Life Course Research*, 15, 59-75.

Bumpass, L. & H.H. Lu (2000). Trends in cohabitation and implications for children's family contexts in the United States. *Population Studies*, 54, 29-41.

Bumpass, L., J. Sweet & A. Cherlin (1991). The role of cohabitation in declining rates of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 4, 913-927.

Corijn, M. (2004). *Ongehuwd en gehuwd samenwonen in België. Feiten en opvattingen vanuit een sociaal-demografisch perspectief*. Brussel: CBGS-Werkdocument 8.

Corijn, M. (2010). *De leefvorm van moeders bij de geboorte van een kind: evolutie in het Vlaamse Gewest tussen 1999 en 2007*. Brussel: SVR-Webartikel 19.

Corijn, M. (2012b). *Tien jaar wettelijke samenwoning in België. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 2.

Corijn, M., I. Pasteels & D. Mortelmans (2012c). Premaritale cohabitatie en echtscheidingskans in Vlaanderen. *Relaties en nieuwe gezinnen*, 2,5, 1-20.

DeMaris, A. & K. Rao (1992). Premarital cohabitation and subsequent marital stability in the United-States – A Reassessment. *Journal of marriage and the family*, 54, 178-190.

De Vaus et al. (2005). The disappearing link between premarital cohabitation and subsequent marital stability. *Journal of Population Research*, 22, 99-188.

Hiekel, N., A. Liefbroer & A. Poortman (2012). The meaning of cohabitation across Europe. Paper presented at the European Population Conference (EPC) held in Stockholm, Sweden, 13-16 juni 2012.

- Heuveline, P. & J. Timberlake (2004). The role of cohabitation in family formation: the United States in Comparative Perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 66, 1214-1230.
- José et al (2010). Does premarital cohabitation predict subsequent marital stability and marital quality. A meta-analysis? *Journal of Marriage and the Family*, 72,105-166.
- Kamp Dush, C.M., Cohan, C.L., & P.R. Amato (2003). The relationship between cohabitation and marital quality and stability: change across cohorts? *Journal of Marriage and the Family*, 65, 539-549.
- Kennedy, S. & L. Bumpass (2008). Cohabitation and children's living arrangements: new estimates from the United States. *Demographic Research*, 19, 1663-1692.
- Kiernan, K. (2002). Cohabitation in Western Europe: trends, issues and implications In: A. Booth and A. Crouter (Eds.), *Just Living Together: implications of cohabitation on families, children and social policy*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Kiernan, K. (2004). Unmarried Cohabitation and Parenthood in Britain and Europe. *Law & Policy*, 26, 1, 33-55
- Kulu, H. & Boyle, P. (2010). Premarital cohabitation and divorce: Support for the "Trial Marriage" theory? *Demographic Research*. 23, 879-904
- Liefbroer, A.C. & E. Dourleijn (2006). Unmarried cohabitation and union stability: testing the role of diffusion using data from 16 European countries. *Demography*, 43, 203-221.
- Lynstad, T. & M. Jalovaara (2010). A review of the antecedents of union dissolution. *Demographic Research*, 23, 10, 257-292.
- Manning, W. (1993). Marriage and cohabitation following premarital conception. *Journal of Marriage and the Family*, vol. 55, 4,839-850.
- Manning, W., P.J. Smock & M. Debarun (2004).The relative stability of cohabiting and marital unions for children. *Population Research and Policy Review*, 23, 135-159.
- Musick, K. (2007). Cohabitation, nonmarital childbearing and the marriage process. *Demographic Research*, 19, 249-286.
- Mynarska, M. & Bernardi, L. (2007). Meaning and attitudes attached to cohabitation in Poland. MPIDR Working paper WP 2007-006.

- Pasteels, I. & Neels, K. (2010). *Union dissolution in the Second Demographic Transition? A longitudinal analysis of educational differentials in France, Belgium, Germany and the Netherlands*. Paper presented at the European Population Conference (EPC) held in Vienna, Austria, 1-4 September 2010.
- Pasteels, I., D. Mortelmans & J. Van Bavel (2011), Steekproef en dataverzameling. In D. Mortelmans e.a. (Reds), *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco, 27-64.
- Pasteels, I. & D. Mortelmans (2011), Huwen en scheiden in de levensloop. In D. Mortelmans e.a. (Reds), *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco, 65-84.
- Perelli-Harris, B. et al. (2009). *Examining non-marital childbearing in Europe: How does union context differ across countries?* MPIDR Working Paper 21.
- Raley, R.K. (2001). Increasing fertility in cohabiting unions: Evidence for the second demographic transition in the United States? *Demography*, 38, 59-66
- Reinhold, S. (2010). Reassessing the link between premarital cohabitation and marital instability. *Demography*, 47, 719-733.
- Rindfuss, R. & Van der Heuvel, A. (1990). Cohabitation: a precursor to marriage or an alternative to being single? *Population and Development Review* 16 (4) 703-726.
- Seltzer, J.A. (2004). Cohabitation in the United States and Britain: Demography, Kinship and the Future. *Journal of Marriage and Family*, 66, 921-928
- Smock, P.J. & Manning, W.D. (1997). Cohabiting partners' economic circumstances and marriage. *Demography*, 34, 331-341
- Smock, P. (2000). Cohabitation in the United States: An appraisal of research themes, findings and implications. *Annual Review of Sociology*, 26, 1-20.
- Sobotka, T. & L. Toulemon (2008). Changing family and partnership behaviour: common trends and persistent diversity across Europe. *Demographic Research*, 19, 85-138.
- Smock, P.J. (2000). Cohabitation in the United States: an appraisal of research themes, findings and implications. *Annual review of Sociology*, 26, 1-20
- Steele, F et al. (2005). The relationship between childbearing and transitions from marriage and cohabitation in Britain. *Demography*, 42, 647-673.

Steele, F et al. (2006). Changing compatibility of cohabitation and childbearing between young British women born in 1958 and 1970. *Population Studies*, 60, 137-152.

Teachman, J. & K. Polonko (1990). Cohabitation and marital stability in the United States. *Social Forces*, 69, 207-220.

Wu, L.L. & K. Musick (2008). Stability of marital and cohabiting unions following a first birth. *Population Research and Policy Review*, 27, 713-727.

ENGLISH ABSTRACT

In this paper we compare premarital cohabitation in dissolved and non-dissolved first marriages from 1986 until 2005, using data from the “Divorce in Flanders” project. Results show that cohabitation became a more common and almost universal experience before marriage in Flanders. The median duration of the period of premarital cohabitation, the incidence of engaging in a cohabitation agreement and the incidence of getting children or becoming pregnant during premarital cohabitation are equivalent comparing dissolved marriages and marriages that remained intact. Only the age of women at the start of cohabiting differs with women of dissolved marriages being younger at the start of the cohabitation. Furthermore, cohabiters are found to be a less selective group since cohabitation has become a more widespread phenomenon. Only the experience of a parental divorce increases the likelihood of cohabitation while being religious makes premarital cohabitation less likely.